

MODELARI

El personatge vivent

ISIDRE GRAU

Ara que la televisió el treu a escena com a representant del desig, m'avanço en la intenció de proposar-lo com a model de personatge vivent. Es tracta del Baronet, un barber singularíssim que des de fa tres anys habita –mira, sospira, desitja...– a les pàgines de la novel·la *El barber violador* (Edicions 62, 1997), impecablement escrita per Joan Rendé.

Al marge d'un estil mesurat i elegant –però amb la lupa incisiva guiada pel pols del llenguatge– i d'una trama en espiral que va complicant les coses –una manera de ser en el món que no semblava destinada a grans tragèdies–, la meua proposta de model es basa en una estratègia narrativa que no abunda gaire a la novel·la actual: fer que tot giri entorn de l'edificació d'un personatge, fins al punt que ens interessa molt més l'existència que se li va concretant amb cada pàgina que la peripècia que interpreta. És, en definitiva, el personatge que ens dona fe de vida a través de qualsevol observació, descripció o insinuació de l'autor, sense que el poder d'aquest li rebaixi la versemblança i l'autonomia.

Les primeres ratlles ja tenen la virtut de mostrar-lo en l'espai i l'actitud que més el caracteritzen: "S'anava gronxant sobre les puntes dels peus i feia petar els talons a terra, amb un ritme de barcarola, les mans agafades al darrere i la mirada perduda carrer amunt, amb un mig somriure concupiscent, no del tot maliciós". És clar que aquesta és una imatge tòpica que, si fa no fa, tots tenim associada al gènere *barber de poble anys 50*, però en les dues pàgines immediates trobem un tractat d'anatomia eròtica femenina que ens el revela amb individualitat dins del seu col·lectiu, mentre el lector

ja li capta les seves pulsions més íntimes. A continuació, la galeria de personatges que li passen per davant en la dolça hora morta al portal de la barberia només serveix de mirall múltiple

per saber com es relaciona l'home amb el seu poble.

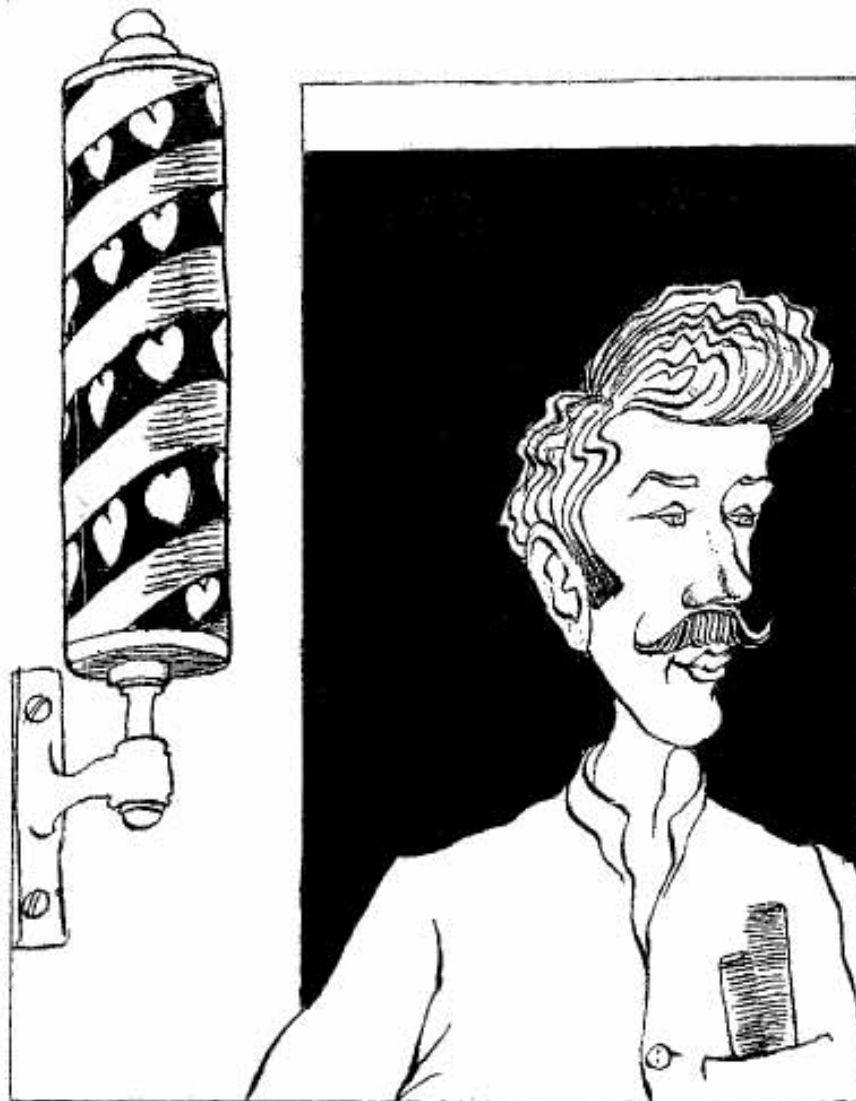
A partir d'aquesta primera targeta d'identitat, l'autor ja el té a punt per segrestar-lo una estona del present i

passar-lo per l'escaneig de la descripció física, del perfil dels seus gustos i fer una capbussada llarga en els antecedents familiars, quan descobrirem que l'heroi és fill de mare vídua dominant i de pare difunt amb preocupacions astronòmiques i velleïtats eròtiques.

Després de diverses expansions, el narrador ominiscient ja està en condicions de tancar el primer capítol, com qui lliga bé el sac amb tot el blat a dins: "I aquí el tenieu ara d'àrbitre de la feminitat i mestre de pàrvuls en aquesta matèria, perquè la seva barberia era sobretot una escola d'experiència a la qual els joves més esgarriats del poble acudien a prendre model, a ensinistrar-se en les arts de la seducció i en les estratègies de l'engany eròtic. L'engany en el doble sentit, perquè el Baronet considerava, com a regla fonamental del joc, que la dona havia nascut per enganyar l'home i que l'home havia de defensar-se'n aprenent d'enganyar-la i de quedar-ne satisfet: una tasca infinita, plena d'envitricolls, de subtileses, de risc, de grandesa".

Amb un clau tan ben reblat, qualsevol personatge queda llest per assumir la llibertat de moviments i fer progressos per la geografia que té assignada, i fins i tot per nous escenaris, com el Baronet, que té com a segona pàtria el Barri Xino de Barcelona i en les estades de cap de setmana a ciutat se li obriran noves finestres al món –inclosa una doble vida de jardiner–, que li aportaran els seus moments de grandesa i les complicacions dramàtiques que tota novel·la tard o d'hora acaba reclamant.

Mentrestant el lector ha tingut la sensació de passejar-se sense obstacles pels infinits replecs d'una humanitat particular. I la literatura catalana ha incorporat un personatge de bona raça.

JORDI BALLONGA

PARLEM-NE

Un complement directe intrigant

JOAN SOLÀ

Francesc de B. Moll, a la seva *Gramàtica catalana* de 1968, parlant de l'ús de la preposició *a*, diu això (β 239): "Pot dur la preposició *a* el complement acusatiu quan és un nom usat després de pausa, com a explicatiu del respectiu pronom personal expressat abans. Exemple: «No la cridis, a la senyora»; «Colliu-les, a les peres que ja són madures». El primer exemple no sorprèn a ningú, però el segon hauria de sorprendre a tothom, en principi. Tanmateix, si llegim bé el que diu Moll, ens haurien de sorprendre tots dos: l'autor no diu pas que en el català actual la presència de la preposició s'ha escampat molt, malgrat que no ho volen els gramàtics; no: diu (més amunt en el mateix paràgraf)

que aquest cas és una excepció a la prohibició. L'autor ja ho havia dit a la seva gramàtica històrica, l'any 1951 (β 496), però aleshores només en donava un exemple de Ruyra en què el complement directe era una persona ("Ja sé com l'hai d'amoixar, a Na Rosó"), i per tant no ens sorprenia, i és per això que l'observació ens va passar a tots desapercebuda fins que ens va donar l'exemple segon, amb el complement *les peres*.

Avui es pot dir que quan el complement directe es refereix a una persona i està desplaçat a l'esquerra o a la dreta del verb, tothom accepta que ha d'anar amb preposició, és a dir que constitueix una excepció a la regla que prohibeix la preposició: "Però, a l'àrbitre, els espectadors no el van in-

sultar", "L'excés de pairalisme ens podria trair, als catalans". Però ens continua intrigant el segon exemple de dalt, en què el complement no es refereix a persona. Avui tenim més coneixença del fenomen perquè el recullen dues gramàtiques més: al llibre *Alfà. Mètode d'autocorrecció gramatical assistida*, de Jaume Morey, Joan Melià i Jaume Corbera (Palma 1995), no s'indica l'extensió territorial del fenomen i es dedueix (β 1719) que només el trobem quan el desplaçament és a la dreta del verb: "Qui les rega, a les plantes, és el jardiner"; però al llibre *Catalan: A Comprehensive Grammar* (London and New York: Routledge 1999), de Max W. Wheeler, Alan Yates i Nicolau Dols (l'últim autor és mallorquí), s'afirma (β 25.3) que és un fet

del "baleàric" i que es dona precisament quan el desplaçament és a l'esquerra: "A ses estovalles, posa-les dins es calaix". En un treball inèdit que he pogut consultar, la mallorquina Joana Rosselló afirma que "en mallorquí" la preposició (*a*; *an* davant vocal) es troba amb tots dos desplaçaments, però que amb desplaçament a la dreta "tendeix a ser obligatòria" (és a dir que la manca de preposició sonaria estranya): "Ja ho sé, *an això*", "No la tenc, *an aquesta*", "Les he trobades, *a ses faltes*". En resum: deu ser un fenomen de tot el baleàric i deu ser més vivaç amb desplaçament a la dreta.

Però el fenomen continua tenint un punt d'intrigant. Segles enrere devia tenir més extensió i deu haver evolucionat notablement. En un dels

tres diccionaris manuals que considero més importants i més ben fets de tota la nostra història, el *Gazophylacium Catalano-Latinum* del barceloní Joan Lacavalleria (Barcelona 1696; els altres dos són els de Labèrnia i de Fabra), hi ha complements preposicionals referits a coses però sense desplaçament; i, a més a més, el fenomen és habitual en aquesta obra. Vegem-ne algun exemple (en respectu la grafia): "Traurer del dit à un anell", "Aniquilar à alguna cosa", "capàs de aver comès à un crim", "Aturar al corrent de la aygua", "Qui vos ha posat à assò al cap?" (pàgs. 34, 36, 72, 72, 128). Això és tot el que jo sé fins ara d'aquesta qüestió. Si algun lector me'n dona més precisions (sola@lincat.ub.es), ja els ho diré.